

Sygn. akt III CSK 307/16

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa Leśnego
Lasów Państwowych Nadleśnictwa G.

przy uczestnictwie M. W., M. P., T. W., J. L. i Skarbu Państwa - Starosty G.

o zasiedzenie nieruchomości,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 lutego 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w N.

z dnia 3 lutego 2016 r., sygn. akt III Ca [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestników kwotę 3600
(trzy tysiące sześćset) złotych tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Instytucja przedsądu, jak wynika z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, jest zgodna z normami konstytucyjnymi, a także z zaleceniami Rady Europy zezwalającymi na wprowadzenie środków eliminujących dostęp do sądu najwyższego szczebla. Skarga kasacyjna służy od prawomocnego orzeczenia, ma ograniczony zasięg, a jej podstawowym celem jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i twórczy wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa.

Choć skarżący odwołał się do występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to nie występuje ta przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Stosownie do ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego, istotnym zagadnieniem prawnym jest taki problem jurydyczny, który ma znaczenie dla rozwoju prawa lub stanowi precedens dla rozstrzygnięcia podobnych spraw (por. postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2005 r., I CZ 183/04 niepublikowane.). Powołanie się przez skarżącego na istnienie takiego zagadnienia wymaga jego sformułowania oraz przedstawienia argumentacji jurydycznej uzasadniającej tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało. Skarżący powinien też wykazać, że ma ono ważne znaczenie dla rozpoznania lub rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, niepublikowane oraz z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OCNP 2006, nr 15 – 16, poz. 243).

Skarżący wskazał na potrzebę udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy w sprawie z wniosku o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości złożonego po

uprzednim prawomocnym oddaleniu wniosku o stwierdzenie zasiedzenia tej samej nieruchomości zakres powagi rzeczy osądzonej podlega ocenie w oparciu o art. 366 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. czy wyłącznie w oparciu o wskazaną w art. 523 k.p.c. przesłankę „zmiany okoliczności sprawy”.

Tymczasem kwestia ta została już jednolicie wyjaśniona w judykaturze.

Ze względu na to, że oba tryby postępowania cywilnego są równorzędne, to do prawomocności orzeczeń nieprocesowych i ich powagi rzeczy osądzonej należy stosować, na podstawie art. 13 § 2 k.p.c., przepisy art. 363 - 366 k.p.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 listopada 1965 r., III CO 64/65, OSNCP 1966, nr 6, poz. 92). Wydane więc w postępowaniu nieprocesowym merytoryczne postanowienia uwzględniające lub oddalające wniosek korzystają z prawomocności materialnej i z powagi rzeczy osądzonej (art. 366 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z art. 523 k.p.c. wynika, że prawomocne postanowienie co do istoty sprawy ma moc wiążącą jak wyrok w procesie, a więc wiąże nie tylko sąd, który je wydał, ale także inne sądy i organy państwowe oraz zainteresowanych, biorących udział w postępowaniu. Wobec tego ponowne postępowanie w tej samej sprawie nie powinno być wszczęte i prowadzone nie tylko na skutek wniesienia przez tego samego wnioskodawcę ponownego wniosku, ale także przez każdego innego uczestnika postępowania, ani z urzędu. Nie uchyla powagi rzeczy osądzonej postanowień oddalających wniosek zdanie drugie art. 523 k.p.c., albowiem otwiera ono możliwość dokonania jego zmiany, ale tylko dopiero w razie zmiany okoliczności sprawy, zaszłych po uprawomocnieniu się takiego postanowienia.

Pod pojęciem użytego w art. 523 k.p.c. wyrażenia „okoliczności sprawy”, jak to zostało wyjaśnione w judykaturze i zaaprobowane w piśmiennictwie, należy rozumieć stan faktyczny decydujący o oddaleniu wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 1973 r., III CRN 429/72, OSPiKA 1973, nr 10, poz. 196 i uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 1999 r., II CKN 172/98, niepubl.).

Wyraźnie jednak należy zastrzec, że z tego punktu widzenia bardzo istotne jest właściwe oddzielenie w postępowaniu cywilnym faktu od prawa. Na ustalenia faktyczne dotyczące posiadania składają się fakty mogące wskazywać na istnienie

posiadania i jego rodzaj, ocena natomiast, czy jest to posiadanie samoistne czy zależne, w dobrej czy w złej wierze oraz ocena skutków w zakresie możliwości zasiedzenia stanowi zagadnienia prawne (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 1935 r., C II 658/35, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 1936, nr 3, s. 639).

Powagą rzeczy osądzonej jest objęty przedmiot rozpoznania i rozstrzygnięcia sądu, czyli roszczenie powoda zgłoszone w pozwie bądź ukształtowane już w toku postępowania w wyniku dokonanych zmian i w takiej postaci, w jakiej zostało rozpoznane. Orzeczenie ma zatem powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia z chwili wydania orzeczenia (art. 366 k.p.c.).

Związywanie ustaleniami faktycznymi wszystkich sądów w innych sprawach, choćby pomiędzy tymi samymi stronami, nie byłoby trafne, ponieważ ustalenia te są dokonywane przez sąd z jednego punktu widzenia, tj. zasadności roszczenia będącego przedmiotem rozpoznania i rozstrzygnięcia w danym postępowaniu. Przy uwzględnieniu zaś innego lub dodatkowego materiału dowodowego mogą one w całości lub w części okazać się nietrafne. Niezwiązywanie sądu ustaleniami faktycznymi dokonanymi w innej sprawie nie oznacza, że sąd dla zachowania jednolitości orzecznictwa nie powinien się liczyć ze skutkami stanu faktycznego wytworzonymi przez prawomocne orzeczenie co do istoty sprawy. Dla określenia przedmiotowych granic powagi rzeczy osądzonej znaczenie postawy faktycznej zostaje przesądzone w chwili orzekania.

Powaga rzeczy osądzonej nie sięga dalej niż do zmiany podstawy faktycznej, czyli, ujmując rzecz inaczej, prawomocność materialna trwa niezmiennie dopóty, dopóki podstawa faktyczna, która stała się przyczyną indywidualizacji normy prawnej w orzeczeniu, nie uległa zmianie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1980 r., IV CR 85/80, OSNC 1980, nr 11, poz. 214). Upływ zatem terminu zasiedzenia po wydaniu poprzedniego postanowienia oddalającego przedwczesny wniosek stanowi nową okoliczność faktyczną uzasadniającą rozpoznanie ponownego wniosku (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1962 r., II CR 874/62, OSNCP 1963, nr 7-8, poz. 181).

Poza tym, wychodząc z założeń wykładni językowej i systemowej, należy dojść do wniosku, że art. 523 k.p.c. normuje postępowanie o zmianę prawomocnego postanowienia oddalającego wniosek na postanowienie pozytywne, a nie reguluje ponownego rozpoznania w całym swym przedmiocie sprawy w razie zmiany okoliczności, i w tym tkwi istotna różnica pomiędzy tymi dwoma postępowaniami. Z tego względu w judykaturze zostało zaprezentowane stanowisko, jeszcze na gruncie art. 33 § 2 kodeksu postępowania niespornego, że ustawodawca tym przepisem wprowadził niejako nowy rodzaj postępowania. Polega on na tym, że w razie zmiany okoliczności sprawy sąd, pomimo zakończenia postępowania, może prowadzić je nadal i zależnie od jego wyniku zmienić prawomocne postanowienie oddalające wniosek (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1962 r., III CO 12/62, OSNCP 1963, nr 12, poz. 254).

Nowa podstawa w powiązaniu z dawną uzasadnia uwzględnienie wniosku o zmianę. W tym postępowaniu nie podlegają ponownemu badaniu i ocenie te same okoliczności faktyczne, które stanowiły podstawę wydania pierwszego prawomocnego postanowienia. Zainteresowany ubiegający się o zmianę postanowienia negatywnego obowiązany jest wykazać zmianę okoliczności sprawy, przewidziane bowiem w art. 523 k.p.c. odstępstwo od zasady związania sądu orzeczeniem co do istoty sprawy jest dopuszczalne jedynie w granicach i na podstawie zmiany okoliczności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 1999 r., II CKN 172/98).

W tym kontekście trzeba art. 523 k.p.c. postrzegać jako unormowanie o charakterze wyjątkowym, które stwarza zainteresowanemu możliwość wystąpienia o zmianę prawomocnego postanowienia oddalającego wniosek, bez potrzeby wszczynania nowego postępowania, co do tego samego przedmiotu. Uregulowanie to nie może jednak zamykać drogi do wszczęcia nowego postępowania w razie zmiany okoliczności, zamiast złożenia wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia, co miało miejsce w rozpoznawanej sprawie.

W sprawie poprzedniej wniosek został oddalony, ze względu na to, że akty władania wnioskodawcy przedmiotem sporu zostały w procesie subsumpcji

(indywidualizacji normy prawnej) uznane za niespełniające wymagań posiadania samoistnego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02, OSNC 2003, nr 12, poz. 160; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CK 433/04, LEX nr 277127 oraz z dnia 10 września 2009 r., V CSK 78/09, LEX nr 578048). Tak dokonana indywidualizacja normy prawnej, abstrahując od trafności tej subsumpcji w obecnym postępowaniu jest wiążąca. Nie mogło więc w obecnym postępowaniu dojść do zasiedzenia, gdyż inna ocena władztwa skarżącego mogłaby co najwyżej nastąpić, tylko co do okresu po uprawomocnieniu się pierwszego postanowienia oddalającego wniosek.

Z tych względów, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

aj

I.n